

بررسی رابطه مشارکت فعال فراشناختی و جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان

صیدکرم نوریان فر^۱، محمدرضا امام جمعه^۲ و دلبر ناصری^۳

چکیده: هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه مشارکت فعال فراشناختی و جهت‌گیری هدف با پیشرفت تحصیلی بود. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه پژوهش را کلیه دانش‌آموزان متوسطه دوم شهرايلام که در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بوده‌اند تشکیل می‌داد. با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای ۳۴۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری مقیاس خودکارآمدی تحصیلی، مقیاس جهت‌گیری هدف و آزمون پیشرفت تحصیلی بود که داده‌های به دست آمده با ضریب همبستگی و رگرسیون چند متغیری تجزیه و تحلیل شدند. نتایج این یافته‌ها نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی آن رابطه مثبت و معناداری دارد و می‌تواند پیشبینی‌کننده خوبی برای پیشرفت تحصیلی باشد همچنین هدف عملکرد گرای شبیه صورت مثبت و معناداری با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد و پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی می‌باشد و هدف عملکرد اجتنابی نیز به صورت منفی و معنادار پیشرفت تحصیلی رابطه دارد و پیشبینی‌کننده خوبی برای پیشرفت تحصیلی است.

واژگان کلیدی: پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی، جهت‌گیری هدف

Investigating the relationship of self-determination process with students' learning

S.K. NorianFar¹, M.R.EmamJome², D.Nasari³

Abstract: The aim of the present study was to investigate the relationship between the students' self-efficiency and their orientation of target with academic achievement. This study was a descriptive co relational research. The population of the study was all of the senior secondary students who were studying in Ilam in the academic year of 2014-15. Using cluster sampling methods, 345 students were selected. The instrument for measuring the scale of academic self-efficiency was the Scale of Target Orientation and Academic Achievement Test. The data collected were analyzed through correlation coefficient and multivariate regression. The results showed that academic self-efficiency has a significant positive relationship with academic achievement and can be its good predictor. Moreover, the aim of dispositional function has a significant positive relationship with academic achievement and can be a predictor of academic achievement; and the aim of refusal function has a significant negative relationship with academic achievement. Also, it can be a good prediction of academic achievement.

Keywords: academic achievement, academic self-efficiency, target orientation.

^۱ آموزش و پرورش، مدرس دانشگاه فرهنگیان karem4955@yahoo.com

^۲ استادیار دانشگاه شهید رجایی تهران

^۳ آموزش و پرورش ناحیه یک شهر ری

۱- مقدمه

مطالعه‌ی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، طی سه دهه‌ی اخیر بیش از پیش مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است. یافته‌های تحقیقات متعدد نشان داده است که پیشرفت تحصیلی نه تنها از ساختارهای دانش و فرایندهای پردازش اطلاعات تأثیر می‌پذیرد بلکه به عوامل انگیزشی از جمله باورها، نگرشها، ارزشها و اضطراب‌ها نیز مربوط می‌شود [۱].

بندورا (۱۹۹۴) «باورهای فرد در مورد کارآمدی شخصی، بر جریان عمل، مقدار تلاش، مدت زمانی پافشاری بر تلاش در مواجهه با موانع و تجربه‌های شکست و انعطاف‌پذیری در عقب‌نشینی تأثیر می‌گذارد.» به نظر وی (۲۰۰۱) خودکارآمدی «باورهای شخص در مورد توانایی اعمال مقداری کنترل بر کنشوری شخصی و محیط» است [۲]. باورهای خودکارآمدی تحصیلی بیانگر اطمینان فرد به توانایی خود در انجام موفقیت‌آمیز تکالیف تحصیلی در یک طیف مشخص می‌باشد [۳]. نتایج برخی تحقیقات نشان داده‌اند که ۱۱ تا ۱۴ درصد واریانس نمرات پیشرفت تحصیلی از طریق باورهای خودکارآمدی تحصیلی تبیین می‌شود [۴]. خودکارآمدی از جمله متغیرهای تاثیرگذار در موفقیت و نتایج تحقیقات در زمینه خودکارآمدی در موفقیت و پیشرفت تحصیلی می‌باشد. نتایج تحقیقات در زمینه خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی حاکی از وجود رابطه مثبت بین این دو متغیر است [۵،۶،۷] اما پژوهشگرانی مانند روزر، میدگلی و اردان (۱۹۹۶) بروان، لنت و لارکین (۱۹۸۹) ساندروز (۲۰۰۴) بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت ضعیفی وجود دارد [۸،۹].

نظریه جهت‌گیری هدف از مؤثرترین رویکردها در انگیزش است و تلویحات انگیزشی مهمی در یادگیری و عملکرد دارد [۱۰]. جهت‌گیری هدفی بر پایه‌ی این فرض استوار است که رفتار

انسان هدفمند است و به وسیله‌ی اهداف، فرد هدایت می‌شود. جهت‌گیری هدف به مجموعه‌ای از نیات رفتاری اطلاق می‌شود که نگرش فرد را برای مشارکت در فعالیت‌های یادگیری تبیین می‌کند. به عبارت دیگر، جهت‌گیری هدف، بیانگر الگوی منسجمی از باورهای فرد است که سبب می‌شود فرد به روش‌های مختلف به موقعیت‌ها گرایش پیدا کند، در آن زمینه به فعالیت بپردازد و نهایتاً پاسخی را ارائه دهد [۱۱]. هدف‌گذاری نیز عنصر مهمی در تداوم پیشرفت به حساب می‌آید. هنگام یادگیری یک مهارت جدید، هدف‌گذاری تأثیرات انگیزش را افزایش می‌دهد [۱۲]. در تحقیقات انجام شده، جهت‌گیریهای انگیزشی به صورتهای مختلف مطرح شد هاند، اما بیش از دو دهه است که اکثر کارهای نظری و تجربی در این حیطه بر انگیزش پیشرفت تمرکز یافته است. الیوت^۱ (۱۹۹۹) انگیزه پیشرفت را به عنوان گرایش‌های کلی تعریف می‌کند، که فعالیت پیشرفت را موجب می‌شود و افراد را به سمت موفقیت یا شکست سوق می‌دهد.

دوپیرات و مارین^۲ (۲۰۰۵) در پژوهشی روی یادگیرندگان بزرگسال فرانسوی، به این نتیجه رسیدند که تلاش برای بالا بردن شایستگی (هدف تسلط) تأثیر مثبتی بر فعالیت‌ها و پیامدهای یادگیری نظیر پیشرفت تحصیلی دارد. در حالی که تلاش برای اثبات شایستگی تحصیلی به جای می‌گذارد [۱۳]. از طرفی، والتر^۳ (۲۰۰۴) از هیچ‌یک از اهداف تسلط و اجتنابی نمی‌تواند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کرد، در صورتی که عملکرد گرایشی به صورت مثبت و معنادار، پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کرد [۱۴].

نتایج حجازی، فارسی‌نژاد و عسگری (۱۳۸۶) نشان‌دهنده خودکارآمدی تحصیلی در رابطه با پیشرفت تحصیلی نقش واسطه‌گری دارند. و می‌تواند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی نماید [۱۵].

با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه نموده و ضریب آلفای ۰/۷۴ را گزارش مینمایند.

مقیاس جهت گیری هدف: این پرسشنامه توسط الیوت و مک گریگور (۲۰۰۲) تدوین شده است. در این مقیاس سه نوع جهت گیری هدف (تسلطی، عملکردگرایی و عملکرد اجتنابی) سنجیده میشود. پاسخها بر اساس مقیاس ۵ درجهای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) ارزیابی میشود. روایی و پایایی این مقیاس توسط خرمايي (۱۳۸۵)، مطلوب گزارش شده است [۱۶]. در پژوهش حاضر برای بررسی تعیین پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که برای کل مقیاس ۰/۷۲ و برای عوامل جهت گیری هدف عملکرد گرایی، جهت گیری هدف عملکرد اجتنابی، جهت گیری هدف تسلطی و سردرگمی هدف به ترتیب ۰/۶۶، ۰/۵۸، ۰/۷۵ و ۰/۷۴ بدست آمد.

آزمون پیشرفت تحصیلی: برای سنجش عملکرد تحصیلی از نمرات نیمسال اول جاری دانش آموزان به عنوان ابزار پیشرفت تحصیلی استفاده شد. معدل نیمسال اول دانش آموزان پس از پایان امتحانات به عنوان نمره پیشرفت تحصیلی از مدارس جمع آوری شدند.

۳- یافته‌ها

نتایج دست آمده از همبستگی میان پیشرفت تحصیلی (معدل) دانش آموزان با خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری هدف نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در سطح معناداری رابطه منفی دارد ($p=0/001$).

جهت بررسی میزان پیش بینی کنندگی خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری هدف با پیشرفت تحصیلی ریاضی از رگرسیون استفاده شد. که نتایج نشان داد که متغیر پیشرفت تحصیلی به عنوان ملاک خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری هدف به عنوان پیش بین نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی، هدف

با توجه به پژوهش های انجام گرفته در این زمینه لذا هدف از این پژوهش پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه اول متوسطه دوم در خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری هدف می باشد.

۲- روش تحقیق

روش این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است. در این پژوهش خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری هدف به عنوان متغیرهای پیش‌بینی، و پیشرفت تحصیلی ریاضی به عنوان متغیر ملاک در نظر گرفته شد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان متوسطه دوم شهر ایلام در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ مشغول به تحصیل بوده اند تشکیل می داد. از بین جامعه آماری با استفاده از جدول مورگان ۳۴۵ نفر از بین کل دانش آموزان با بهره‌گیری از نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شد. به این صورت که ۲ ناحیه از نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر ایلام انتخاب شد و از بین هر کدام از آنها ۴ مدرسه و از هر مدرسه دو کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد.

۲-۱- ابزار پژوهش

در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از خودکارآمدی تحصیلی، مقیاس جهت گیری هدف و آزمون پیشرفت تحصیلی (معدل) استفاده شد.

پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی: این پرسشنامه مک ایلروی و بانتینگ که به ارزیابی رفتارها، برنامه ها و سازماندهی تحصیلی دانش آموزان و دانشجویان می پردازد و شامل ۱۰ ماده و در مقیاس ۷ درجه های لیکرتی از «کاملاً موافقم» (نمره ۱) تا «کاملاً مخالفم» (نمره ۷) تنظیم شده است. امتیاز بالا در این پرسشنامه به منزله خودکارآمدی تحصیلی بیشتر است. اعتبار، این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش شده است. محققان پژوهش حاضر، اعتبار این پرسشنامه را

می باشد. که این نتایج با یافته های دوپیرات و مارین (۲۰۰۵)، مارکولیدز و همکاران (۲۰۰۵)، والتر (۲۰۰۴)، همسو می باشد. و نتایج این پژوهش تایید بر دیگر پژوهش ها می باشد [۱۳،۱۴،۱۷]

نوری، فتح آبادی و کوروش (۱۳۸۹) در پژوهشی نشان دادند که خودکارآمدی دانش آموزان و جهت گیری هدفی، توان پیش بینی معنادار اضطراب امتحان را دارند.

راجرز معتقد است نگرش دانش آموزان نسبت به موضوعات تحصیلی عامل مهمی در یادگیری و پیشرفت تحصیلی است. بر اساس نظریه وی، وقتی دانش آموزی دیدگاه مطلوبی نسبت به یک درس را داشته باشد احتمال بیشتری وجود دارد که او در آن درس از خود پایداری و مقاومت نشان دهد و همچنین تلاش کند تا به سطوح بالاتری دست یابد [۱۸] هنگامی که دانش آموزان درباره توانای و قابلیت های خود قضاوتی مطلوب داشته باشند، به احتمال زیاد با تکالیف درگیر می شوند و عملکرد آنها بهبود می یابد [۱۹]. دانش آموزان در صورت اتخاذ هدف عملکرد گرایشی می توانند پیشرفت خود را ارتقا دهند و به حل مسائل چالش برانگیز نایل آیند. بنابراین اثر مثبت هدف عملکرد گرایشی بر پیشرفت قابل توجهی می باشند. در تبیین اثر منفی هدف عملکرد اجتنابی بر پیشرفت عملکرد می توان گفت، افراد با هدف عملکرد اجتنابی همیشه ترس از شکست و نگرسته شدن به عنوان فردی کندآموز را دارند. آنان معتقدند با شکست توانایی هایشان زیر سوال می رود و ممکن است در نگاه دیگران بی کفایت و یا نا توان به نظر آیند [۱۰]. از این رو این افراد همیشه دارای اضطراب هستند و این اضطراب موجب می گردد پیشرفت تحصیلی ضعیفی از خود نشان دهند. با توجه به نتایج پژوهش حاضر و جمع بندی مجموعه مبانی نظری و سوابق پژوهشی مرتبط با خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری هدف و رابطه این دو متغیر با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، پیشنهادهای زیر

عملکرد اجتنابی و هدف عملکرد گرایشی پیش بینی کننده های خوبی برای پیشرفتمی باشند ($P=0/001$).

جدول ۱: ضریب همبستگی پیرسون خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری

هدف با پیشرفت تحصیلی

متغیرها	R	Sig
خودکارآمدی تحصیلی	۰/۶۲	۰/۰۰۱
تسلطی	۰/۰۹	۰/۰۵
عملکرد گرایشی	۰/۶۰	۰/۰۰۱
عملکرد اجتنابی	-۰/۴۲	۰/۰۰۱

جدول ۲: نتایج تحلیل رگرسیون پیش بینی پیشرفت در خودکارآمدی

تحصیلی و جهت گیری هدف

متغیرهای پیش بین	R	R ²	B	Beta	t	Sig
خودکارآمدی تحصیلی	۰/۶۳	۰/۳۹	۰/۱۱	۰/۶۶	۶/۶۶	۰/۰۰۱
عملکرد اجتنابی	۰/۶۵	۰/۴۲	۰/۰۹	۰/۲۲	۳/۳۶	۰/۰۰۱
عملکرد گرایشی	۰/۶۷	۰/۴۵	۰/۱۸	۰/۲۵	۳/۳۵	۰/۰۰۱

۴- بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه دوم در خودکارآمدی تحصیلی و جهت گیری هدف صورت گرفت که نتایج آن نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری با پیشرفت تحصیلی دارد و همچنین نتایج رگرسیون نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی می تواند پیش بینی کننده خوبی برای پیشرفتمی باشد به عبارتی می توان گفت که با ارزشمند بودند لذت بخش دانستند در سپیشرفت در درسه بهبود می یابد همچنین نتایج نشان داد که هدف عملکرد گرایشی رابطه معنادار مثبتی با پیشرفت دارد و همچنین پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی می باشد و هدف عملکرد اجتنابی با پیشرفت رابطه معنادار منفی دارد همچنین پیش بینی کننده پیشرفت

- single-parent t families. *International Journal of Psychology*, 42(1), 46-58.
- [7] Carroll, a., Houghton, S., Wood, r., Unworthy, k., Hattie, j., Gordon, l. & Bower, j.(2009).Self-efficacy and academic achievement in Australian high school students: The mediating effects of academic aspirations and delinquency. *Journal of Adolescence*,32(4), 797-817.
- [8] Roeser, R. W., Midgley, C., &Urda, T. C. (1996). Percept ions of the school psychological environment and earl y adolescent s' psychological and behavioral functioning n school: the m ediatingrol e of goal s and belonging. *Journal of Educational Psychology*, 88(3), 408e422.
- [9] Saunders, J., Davis, L., Williams, T., & William s, J. H. (2004). Gender differences inSelf-perceptions and academic outcomes: a study of African American high schoolstudents. *Journal of Youth andAdolescence*, 33(1), 81-90
- [10] Pintrich,L.R;Shunk, Dil, H (200) *Motivationin Education: theories, research,and strategies*; translated byShahrAray, Mehrnaz (2006); Tehran; Nashr-i Elm
- [11] Ames, C. (1992). Classroom: Goals, structure and motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84, 261 -271.
- [12] Locke, E. A., & Latham, G. P. (1990).A theory of goal setting and task performance. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- [13] Dupeyrat, C., Marine, C. (2005). Implicit theories of intelligence, goal orientation, cognitive engagement and achievement: A test of Dweck's model with returning to school adults. *Contemporary Educational psychology*. 30, 43-59.
- [14] Wolters, C. A. (2004). Advancing achievement goal theory: Using goal structures and goal orientations to predict student' motivation, cognition, and achievement. *Journal of Educational Psychology*. 96, 236-25

را می‌توان ارائه کرد: الف) برگزاری کارگاه‌های آموزشی جهت آشنا نمودن معلمان با مؤلفه‌های مؤثر در خودکار آمدی تحصیلی هدف‌گزینی و تأثیر آنها بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. ب) اجرای پژوهشی مشابه در مقاطع مختلف تحصیلی. ج) بررسی پیشرفت تحصیلی در درس‌های دید معلم و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی در کل دروس دانش‌آموزان.

پی‌نوشت

- ¹ Elliot
² Dupeyrat & Marine
³ Wolters

مراجع

- [1] Bassant, K. C. (1995). Factors associated with types of mathematics anxiety in college students. *Journal of Research in Mathematics Education*, 26, 327- 345.
- [2] Feist, J. and Feist, G. J. (2006). *Theory of personality*. 6th ed. MacGraw Hill Greene, B. A., Miller, R. B., Crowson, M., Duke, B. L., & Akey, K. L. (2004). Predicting high school students' cognitive engagement and achievement: contributions of classroom perceptions and motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 29, 462-482
- [3] Bong, M., & Skaalvik, E. M. (2003). Academic self-concept and self-efficacy: How different are they really? *Educational Psychology Review*, 15, 1-40.
- [4] Kahn, J. H., & Nauta, M. M. (2001). Social-cognitive predictors of first-year college persistence: The importance of proximal assessment. *Research in Higher Education*, 42, 633-652.
- [5] Chemers, M. M., Hu, L., & Garcia, B. F. (2001). Academic self-efficacy and first-year college student performance and adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 93(1), 55-64.
- [6] Sharma, D., & Silbereisen, R. K. (2007). Revisiting an era in Germany from the perspective of adolescents in mother-headed

- [15] Hejazi, Elaheh; Farsinejad, Ma'soumeh; Asgari, Ali (2007). Identity and Education Styles: the role of educational self-efficiency and academi achievement; Journal of Psychology;
- [16] Xorma'i, Farhad (2006). Investigating of the Causational Model of Personality Traits, Motivational Orientations and Learning Cognitive Styles; Thesis for PhD in education psychology; Shiraz University; Shiraz
- [17] McIllroy, D., & Bunting, B. (2001). Personality behavior and academic achievement: Principles for educators to inculcate and students to model. Contemporary Educational Psychology, 27, 326-337.
- [18] Stone, N. (2005). Exploring the relationship between calibration and self-regulated learning. Educational Psychology Review, 12(4), 437-475.
- [19] Hejazi, Elaheh; Rastegar, Ahmad; Jahromi, Reza (2008). Prediction Model of Academic Achievement in Mathematics: the role of the goals of achievement and the dimensions of educational involvement; Quarterly of Educational Innovation. No28;7:29-46